

BALÁZS-ARTH VALÉRIA

Íróttábor Magyarkanizsán 2008-ban

Szeptember 3–6. között rendezték meg az 56. Íróttábort a vajdasági Magyarkanizsán. A több mint öt és fél évtizede minden évben ismétlődő rendezvény fontos szerepet tölt be a vajdasági magyar kulturális életben. Egy íróttálkozó mindig fontos esemény – gondoljunk csak a Tokaji Íróttáborra – de egy kisebbségi sorban élő közösség számára, a nem anyanyelvi környezetben élő alkotók számára egy ilyen találkozóknak még sokkal nagyobb a jelentősége. Mindemellett – ha jól tudom – Közép-Európa legrégebbi magyar íróttáboráról van szó!

Az íróttáborról még nem készült monográfia, történetében sok a tisztázatlan kérdés, főleg az indulását illetően. 1952-ben a Magyar Kultúrtaács által létrehozott Magyar Irodalmi Társaság tagjai (a Jugoszláv Írószövetség tagjaiként) először Csantavéren jöttek össze egy kiránduláson (öt író-újságíró, Bogdánfi Sándor, Gál László, Laták István, Majtényi Mihály és Sulhóf József), majd egy év múlva Magyarkanizsán találkoztak ismét a Kanizsai Kenyérünnep alkalmából, hogy könyveiket árulják a rendezvényen.

A következő években az írók, költők ismét ellátogattak ebbe a bácskai kisvárosba, amely mintegy húsz kilométerre fekszik a magyar határtól, a Tisza jobb partján, a bánáti Törökkanizsával szemben. Magyarkanizsát először a kora középkorban említik a krónikák *Cnesa* néven, majd *Canysa* néven bukkan fel ismét a tatárbetörés után száz évvel. A török hódoltság idején elnéptelenedett, a törökök a magyarok helyére délszlávokat telepítettek, de a XVII. század második felére ők is elhagyták a területet. A törökök alól 1686. október 20-án szabadult fel a település (ma is ezt ünneplik a község napjaként). Határörvidékként szerbekkel telepítették be, majd a határörvidékek megszűntével a szerbek nagy része elvándorolt, és a helyükre magyarok települtek. A *Magyarkanizsa* nevet 1774-től 1920-ig használták, 1848-ban törvényesítették. A XIX. század második felétől a település dinamikusan fejlődött, 1908-ban rendezett tanácsú város címet nyert. A Magyarkanizsa név hosszú időre kikopott a használatból (holott a mintegy tízezer lakosú városnak több mint 90 százaléka magyar volt és maradt is). Az íróttábor is Kanizsai Íróttáborként került be a köztudatba. Résztvevőinek száma megsokszorozódott, s ez az évenkénti rendezvény szinte „összeforrt” a monarchiás hangulatot még valamelyest őrző, kicsit szecessziós képet mutató várossal.

Az elmúlt évtizedek bizonyították, a Tisza-parti város minden szempontból jó választás volt egy ilyen rendezvény meghonosításához. A város lakosai mindig szívesen fogadták az írókat. Valószínűleg azért is, mert Kanizsához sok neves ember, író, művész kötődött. Magyarkanizsa egyik legjelesebb szülőtte Beszédes József (1787–1852) vízépítő mérnök, az MTA levelező tagja, Dušan

Dimitrijević író, a Szerb Matica elnöke, Tobijaš Ninčić, írói nevén Ozoray Árpád, Kanizsai (Csuka) Ferenc író, Koncz István, Tolnai Ottó, Szalkai Kanyó Leona költők, írók, Dobó Tihamér, Faragó Endre, Pósa Ede festőművészek, Baráth Ferenc grafikus, Varga Zsuzsanna textilművész, Nagy József táncművész. Nem Magyarkanizsa, de a község szülőtte még Almási Gábor szobrász, Csikós Tibor és Fujkin István festőművészek, Ózsvár Péter keramikus, Bicskei István és Döbrei Dénes színészek, és még sorolhatnánk. A felsoroltak közül sokan eltávoztak, máshol alkottak, váltak ismertté, mégis kötődésük megmaradt, visszatértek, illetve térnek még ma is.

A mintegy fél évszázad alatt az íróttábor jellege sokat változott. Egy ilyen rendezvény a kor, a társadalmi és politikai változások függvénye is. Mindezt még bonyolította a találkozó kisebbségi jellege is – mert egyértelműen magyar rendezvényként indult. Az évek során azonban a vajdasági magyar írók kezdeményezése átalakult: a magyar írók mellé csatlakoztak a valamikori Jugoszlávia minden köztársaságából és tartományából. Az 1970-es években az addig meghitt hangulatú találkozók egyre „szervezettebbé” és tömegesebbé váltak, az írószervezet és az

önigazgatás égíse alatt zajlottak, az író-tábor nemzetközivé vált, Lengyelországból, Oroszországból, de még Kínából is érkeztek résztvevők. A vajdasági és a szerbiai szerb, majd szlovák, ruszin, román, albán, szlovén és olasz résztvevők mellett már egyre kevesebb magyar író vett részt a találkozón. Ennek kétségtelenül sok pozitívuma is volt, ugyanakkor azzal a veszéllyel fenyegetett, hogy az amúgy is kevés magyar jellegű rendezvények egyike, a délvideki magyar irodalom alkotóinak egyetlen ilyen összejövetele elveszíti nemzeti vonásait. Ezt láthatjuk is az író-tábor első antológiájából, amely *A csönd városa* (szerb-horvátul *Grad tišine*) címmel jelent meg 1982-ben, az író-tábor 30. évfordulójára.

Az író-tábor programja lényegében nem változott sokat az elmúlt évtizedek alatt: író-olvasó találkozók, műhelybeszélgetések, rendhagyó irodalomórák, költői versenyek követik egymást, sokszor képzőművészeti kiállítást is rendeznek az író-tábor keretein belül, és minden évben egy-egy választott témáról tartott tanácskozással zárul. 1988-ban a *Kertek és parkok* volt a téma, amelyről ezzel a címmel meg is jelent az író-tábor második kiadványa Tolnai Ottó szerkesztésében.

Az 1980-as évek végén bekövetkezett politikai fordulatok, majd a délszláv háború kitörése az író-táborban is gyökeres

Az író-tábor emlékművénél Bogdán József mondott beszédet

változásokat idézett elő. A háború és a tagköztársaságok elszakadása miatt az addigi állandó résztvevők (pl. Szlovéniából, a horvátországi Baranyából) elmaradtak, sőt magának az író-tábornak a léte is kérdésessé vált. Ennek ellenére mégis sikerült megszervezni – és ez már elsősorban a magyarkanizsai önkormányzatnak volt köszönhető. Az 1993-ban rendezett író-tábor Magyarkanizsa város 900 éves jubileumának jegyében zajlott. Az író-tábor ismét elsősorban a vajdasági magyar íróké lett, amit az akkori hatalom nem nézett jó szemmel: „ellen-író-tábor” szerveztek, így voltak olyan évek, amikor két író-tábor is volt egy évben! De az igazi, a hagyományos rendezvény túlélte ezt a válságos időszakot is, ennek bizonyóságként az 1993-ban megtartott 41. Kanizsai Író-tábor anyaga könyvben is megjelent Papp György nyelvész, egyetemi tanár, fordító, szerkesztésében: a kötet két szerves egységben összefonódó témakörre csoportosult írásokat tartalmaz. Az egyik téma a címadó *Írók, költők Kanizsáról*, míg a másik fejezet a *Táj és irodalom*.

1996-ban az író-táborban Papp György kezdeményezésére szociográfiai műhelyt hoztak létre, amely tudományos kutatások bevonásával szociolingvisztikai műhellyé terebélyesedett, és az elmúlt tíz évben igen eredményesen működött.

Az író-tábor átvészelte a háborús időköt, a bombázásokat és a politikai változásokat. Úgy tűnik, minden a helyére került: „Az esemény a vajdasági, a magyarországi, az erdélyi, a felvidéki magyar írók találkozájává vált, de azok a szerb és horvát írók is sajátjuknak érzik, akik valamilyen szinten ismerik és beszélik a magyar nyelvet” – mondja az utóbbi években rendezett író-táborokról a szervezőbizottság elnöke, Kanyó Zoltán. Néhány témakör az utóbbi évekből: *Egyik lábunk Európában, a másik a Balkánon, a szívünk pedig...?* (2004), *Gyilkosok közt élünk? A háborús megrázkódtatások, az átalakulás és a városi zűrzavar irodalma* (2005), *Provincializmus – Egészséges regionalizmus* (2007).

Az idei, az 56. Magyarkanizsai Író-tábor témája *Az én olvasóm – napló és levél* volt.

A mostani találkozó jelentőségét növeli, hogy hosszú szünet után az író-tábornak ismét kiadványa jelent meg *A Magyarkanizsai Író-tábor antológiája (2003–2007)* címmel, amely az elmúlt öt év táborhoz kapcsolódó irodalmi termését tartalmazza. A kötetet Tari István válogatta és szerkesztette.

A négynapos író-tábor utolsó délelőttjén tartották *Az én olvasóm – napló és levél* című tanácskozást, amelynek bevezető tanulmányát az irodalmi napló és levél szakértőjének is számító Bálint Péter írta. A témát más és más megközelítésből és műfajban járta körül Szepes Erika, Vicei Károly, Rigó Béla, Bánki Éva, Benedikty Tamás, Bata János, Apró István, Fekete J. József, Tóth Éva és persze a tanácskozás résztvevői, a témához hozzászólók is.

És amiről még nem esett szó: az író-tábor igazi hangulatához az úgynevezett kötetlen programok is hozzátartoznak (a gyönyörű Tisza-parton), a jó hangulatú ebédek és vacsorák az ismerkedéssel, kötetlen beszélgetésekkel – a kultúrát és irodalmat egyre inkább háttérbe szorító mai életvitelünkben sokszor ezek legalább annyira fontosak, mint az író-tábor „hivatalos” programja. ■